

ალექსანდრე ნინუა

ხელნაწერის უფლებით

საქართველოში სამშენებლო მასალების წარმოების და მისი
მენეჯმენტის განვითარების მიმართულებების გამოკვლევა

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

სადოქტორო პროგრამა „ტრანსპორტის და მანქანათმშენებლობის
მენეჯმენტი“

შიფრი: 02

თბილისი

2017

ხელმძღვანელი: პროფესორი **ჟუჟუნა წიკლაური**

რეცენზენტები: 1. პროფესორი

2. პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2017 წლის „ ___ივლისს_____ _15⁰⁰___
საათზე საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სატრანსპორტო და
მანქანათმშენებლობის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს კოლეგიის
სხდომაზე, კორპუსი I, აუდიტორია 627⁰.

მისამართი: 0175, თბილისი, კოსტავას ქ. # 77.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება სტუ-ს ბიბლიოთეკაში,
ხოლო ავტორეფერატის - ფაკულტეტის ვებგვერდზე

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი,
პროფ. **ნ. ნათბილაძე**

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა. სამშენებლო მასალების წარმოების საკითხები აქტუალურია ყველა ქვეყნის ეკონომიკისათვის, რამდენადაც მშენებლობის გარეშე წარმოუდგენელია სახელომწიფო. მშენებლობა ხორციელდება კერძო თუ საჯარო სექტორში, აქ იგულისხმება ბინათმშენებლობა, საწარმოო სიმძლავრეების შექმნა, დამხმარე მეურნეობების ორგანიზება, საავტომობილო გზები და რკინიგზა, პორტები, მილსადენები, საბაგირო გზები, სკვერები და რეკრიაციული ზონები და ა.შ. ერთი სიტყვით ყველაფერი ის, რაც შექმნილია ადამიანის ჩარევით და ბუნება არ იძლევა მზამზარეულად.

საქართველოში მშენებლობის ტემპები ეკონომიკის სხვა სექტორებთან შედარებით მაღალია. თუ 2001 წელს სამშენებლო სამუშაოთა მოცულობამ მოქმედ ფასებში შეადგინა 239 მლნ ლარი, უკვე 2015 წლისათვის ეს მაჩვენებელი უკვე 5562,1 მლნ. ლარს გაუტოლდა, ანუ 14 წელიწადში 23-ჯერ გაიზარდა. ძნელია დასახელდეს ეკონომიკის სხვა რომელიმე სექტორი, რომელიც ასეთი განვითარების ტემპებით გამოირჩეოდეს. მშენებლობის ზრდის ტემპები მიმდინარე პერიოდშიც შენარჩუნებულია.

მშენებლობა ის დარგია, რომელიც ფართოდ იყენებს ადგილობრივ ნედლეულს და არ ეფუძნება უმეტესწილად იმპორტირებულ ნედლეულსა და მასალებზე. აქედან გამომდინარე სამშენებლო მასალების წარმოების განვითარებას აქვს აქტიური როლი მოსახლეობის დასაქმებასა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისათვის. ქვეყანაში სოციალური ფონის გაუმჯობესების საქმეში. მშენებლობის განვითარების მაღალ ტემპებს უნდა შეესაბამებოდეს, უფრო მეტიც უნდა აჭარბებდეს სამშენებლო მასალების წარმოების ინდუსტრია, რამდენადაც ჯერ კიდევ მნიშვნელოვანია მშენებლობაში იმპორტირებული მასალების, ნედლეულის, ნახევარფარეკატების გამოყენების ხვედრითი წილი (სამშენებლო ლითონი,

ცემენტი, ჰიდროასაიზოლაციო მასალები, მოსაპირკეთებელი და სარემონტო ნაკეთობები და ა.შ.)

სამშენებლო მასალების წარმოებას საქართველოს მრეწველობაში საკმაოდ ადგილი უჭირავს. საქართველოში იწარმოება სამშენებლო ცემენტი, ბლოკი და აგური, სამშენებლო ფოლადი (არმატურა), მოიპოვება ინერტული მასალები, იწარმოება მეტალოპლასტმასის გადასახური მასალები და ა. შ. მიუხედავად ამისა სამშენებლო მასალების წარმოება არ აღირიცხება სტატისტიკის წელიწდეულებში, თუმცა იგი გასული საუკუნის 80-იანი წლებისათვის ფიგურირებდა „სამშენებლო მასალების მრეწველობის“ სახელწოდებით.

დღეისათვის სამშენებლო სამუშაოები მონოლითური წესით მიმდინარეობს და სამშენებლო პანელების და მზა კონსტრუქციები ცალკე სამშენებლო მასალების მწარმოებელ სამრეწველო საწარმოებში არ მზადდება, თუმცა სხვა სამშენებლო წარმოება დიდი ხვედრითი წილითაა წარმოდგენილი მრეწველობაში და ამდენად მისი გამოკვლევა და სამშენებლო წარმოების მენეჯმენტის განვითარების პრობლემატიკა აქტუალურია მენეჯერულ მეცნიერებაში.

პრობლემის შესწავლის მდგომარეობა. საშენ მასალათა წარმოების საკითხები მათი დიდი მნიშვნელობის მიუხედავად ეკონომიკურ-მენეჯერული კუთხით საქართველოში ბოლო ორი ათწლეულია საერთოდ არ დამუშავებულა. აღნიშნულ საკითხზე ქართულად არა თუ მონოგრაფია და სადისერტაციო ნაშრომი შექმნილა, არამედ სამეცნიერო სტატიაც არ გამოქვეყნებულა, თუმცა უფრო ადრე საშენ მასალათა მრეწველობას ფართოდ იკვლევდნენ ისეთი გამოჩენილი ქართველი მეცნიერები, როგორებიც იყვნენ დ. მოურავიძე (ბოლოს ამ საკითხზე სტატია გამოაქვეყნა 1992 წელს), გ. სამსონაძე, ნ. ბიჭიაშვილი, ვ. ჯიბლაძე და სხვები. რამდენიმე წლის წინ სამცხე-ჯავახეთში საშენ მასალათა მრეწველობის აღორძინების საკითხები დაამუშავა ნ. ზაზაძემ.

2001 წლის დასაწყისში საშენ მასალათა მრეწველობის განვითარების საპრეზიდენტო პროგრამა მიიღეს, თუმცა მისი რეალიზაცია არ მომხდარა.

სამშენებლო მასალების მრეწველობის საკითხებზე უამრავი გამოკვლევა არსებობს რუსულ, ინგლისურ, ფრანგულ და გერმანულ ენებზე. მეცნიერების და ტექნიკის განვითარებასთან ერთად ბაზარზე სულ უფრო მეტი სამშენებლო მასალები გამოდის. მიზანი მასალების ღირებულების შემცირება და მათი ტექნიკური მახასიათებლების გაზრდაა, ამიტომაც აღნიშნული საკითხები განვითარებული, ინდუსტრიული სახელმწიფოების მეცნიერების მუდმივი კვლევის საგანია.

საქართველოში უფრო მეტად იკვლევენ საშენი მასალების ტექნიკურ მახასიათებლებს, მათ შორის სტუ-ს მშენებლობის ფაკულტეტზე. აქ გამოქვეყნებული პუბლიკაციებიდან აღსანიშნავია შ. როველადის, მ. მიქელადის, ო. ონიაშვილის, ზ. წილოსანის და სხვა მეცნიერთა ნაშრომები, რომლებიც ეხებიან სამშენებლო და თეორიული მექანიკის, სამშენებლო მასალების ტექნიკური მახასიათებლების გამოკვლევის და მასალების შერჩევის, სიმტკიცის უზრუნველყოფის საკითხებს.

ზემოთ აოყვანილი მსჯელობიდან ჩანს, რომ საქართველოს მასშტაბით სამშენებლო მასალების წარმოების და მისი მენეჯმენტის საკითხები არ დამუშავებულა. ამდენად წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომი ამ მხრივ ნოვატორულია.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. სადისერტაციო კვლევა მიზანია საქართველოში სამშენებლო მასალების წარმოების არსებული მდგომარეობის შესწავლა და ანალიზი. სამშენებლო მასალების წარმოების მკვეთრი გადიდებისათვის თეორიული საფუძვლების შექმნა, მასალების მწარმოებელი საწარმოების მენეჯმენტის რაციონალური გზების გამოკვლევა და შეთავაზება, რაც უზრუნველყოფს საქართველოში წარმოებული სამშენებლო მასალების კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას, საქართველოს ბაზრის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას ადგილზე წარმოებული სამშენებლო მასალებით.

აღნიშნული მიზნის მიღწევისათვის ჩამოყალიბდა შემდეგი ამოცანათა სისტემა:

- მოძიებულ და სისტემატიზირებული იქნას საქართველოს ბუნებრივი რესურსები, რომლებიც შეიძლება გამოყენებული იქნას სამშენებლო და მოსაპირკეთებელ მასალებად, განისაზღვროს მისი პოტენციალი და გამოყენების შესაძლებლობები;
- შესწავლილ იქნას საქართველოს სამშენებლო მასალების ბაზარი და ქვეყნის სამშენებლო ინდუსტრიის მოთხოვნები სამშენებლო მასალებზე ნომენკლატურის და სახეობების მიხედვით;
- გაანალიზდეს სამშენებლო მასალების მწარმოებელ საწარმოთა არსებული მენეჯმენტის სისტემა და დაისახოს გზები მისი გაუმჯობესების მიმართულებით;
- გამოვლინდეს სამშენებლო მასალების მწარმოებელი ფირმების მენეჯმენტის ეფექტიანობაზე მოქმედი გარე და შიგა, მაკრო- და მიკროეკონომიკური ფაქტორები და დაისახოს გზები მათი სრულყოფისათვის.

კვლევის მეთოდოლოგია და მეთოდიკა. სადისერტაციო შრომის მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს დიალექტიკური მატერიალიზმის ზოგადი კვლევის თეორია, რომელიც იძლევა საშუალებას:

- მიჩნეულ იქნას მოვლენათა ობიექტური განვითარება მკვლევარ სუბიექტისაგან დამოუკიდებლად;
- ჩაითვალოს შესასწავლი ობიექტის დროში განუწყვეტელი მოძრაობა პროგრესის, ან რეგრესის მიმართულებით;
- ვაღიაროთ შესასწავლი ობიექტის ობიექტურად აღქმის შესაძლებლობა;
- ვაღიაროთ სუბიექტის (მკვლევარის, მენეჯერის, მომუშავის და სხვ.) ობიექტზე ზემოქმედების შესაძლებლობა ობიექტის მოძრაობის მიმართულების და სიჩქარის ცვლილების მიზნით.

ამასთან მეცნიერული კვლევის საფუძველია ეკონომიკური თეორია ზოგადად, ეკონომიკური ეფექტიანობის თეორია, თანამედროვე მენეჯმენტის, წარმოების ორგანიზაციის, დაგეგმვის და მარკეტინგის

თეორიები. ნაშრომში ფართოდ არის გამოყენებული საზღვარგარეთელი და ქართველი მეცნიერების მიერ შესრულებული სამეცნიერო გამოკვლევები, მეთოდოლოგიური და მეთოდური ხასიათის მონოგრაფიები, სტატიები ეკონომიკური ეფექტიანობის ამაღლების პრობლემებთან დაკავშირებით. ამასთან ერთად გამოყენებულია საქართველოს სხვადასხვა ოფიციალური უწყებების სტატისტიკური მასალები, ტასის-ის პროგრამით განხორციელებული სტატისტიკური გამოკვლევები, საქართველოს საბიუჯეტო ოფისის მიერ დამუშავებული საკითხები და ა.შ. ნაშრომში გამოყენებულია მეცნიერული გამოკვლევების ანალიზის და სინთეზის, სტატისტიკური და სისტემური მიდგომის მეთოდები, აგრეთვე სხვადასხვა მეცნიერთა დებულებები.

მეცნიერული სიახლე. სადღისერტაციო კვლევამ სასულალება მოგვცა მიღებულიყო შედეგები, რომლებიც მეცნიერულ სიახლეებს წარმოადგენენ; ესენია:

- გამოკვლევული და გაანალიზებულია საქართველოს სამშენებლო წარმოების რესურსული ბაზა, მოპოვებული და სისტემატიზირებულია სამშენებლო რესურსები და გამოკვლევულია მათი გამოყენების სფეროები;
- გაანალიზებულია სამშენებლო მასალების მწარმოებელ ფირმებში მენეჯმენტის არსებული სისტემა, შრომითი რესურსების გამოყენების ეფექტიანობა, გამოვლენილია მასზე მოქმედი მაკრო- და მიკროეკონომიკური ფაქტორები. კერძოდ ეფექტიანობის შემაფერხებელ ფაქტორად გვევლინება საგადასახადო გარემო, რომელიც საქართველოში არადიფერენცირებული, არაპროპორციულია, სუსტადაა განვითარებული საბაზრო ინფრასტრუქტურა, რის გამოც ვერ ფუნქციონირებს სასაქონლო ბირჟები და პროდუქციის რეალიზაცია, მომარაგების და ლოგისტიკის საკითხების გადაწყვეტა ინდივიდუალურ მიგნებებზე და ძიებებზე დაფუძნებული, რასაც გაუმართლებლად დიდი შრომითი და ფინანსურ რესურსები

ეწირება. ეროვნული ვალუტის - ლარის მერყეობა და მისი მაღალი ამპლიტუდა უარყოფითად მოქმედებს სამშენებლო მასალების მწარმოებელთა სტრატეგიულ და მიმდინარე ამოცანებზე, მაღალია საბანკო დაკრედიტების პროცენტული განაკვეთები, დაბალია საშენ მასალათა სამეწარმეო ბიზნესში სასაქმებულთა კვალიფიკაცია, განსაკუთრებით მენეჯმენტის სფეროში;

- მოქმედებაშია საშენ მასალათა მოპოვების და დამუშავების მოუქნელი და არასტიმულირებადი სალიცენზიო სისტემა, სუსტია სახელმწიფოს ზედამხედველობის მექანიზმი სამშენებლო რესურსების გამოყენების ეფექტიანობაზე;
- დამუშავებულია საშენ მასალათა წარმოების მენეჯმენტში ეკონომიკურ-მათემატიკური, კერძოდ რეგრესიული ანალიზის გამოყენება კორელაციურ კავშირებზე დაფუძნებით.

სადისერტაციო ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა. გამოკვლევაში მიღებული თეორიული დასკვნები შეიძლება გამოყენებულ იქნას საქართველოს სამთავრობო და სამეწარმეო სტრუქტურების მიერ ეკონომიკის და მისი სამშენებლო მასალების სამეწარმეო სექტორის მენეჯმენტის გაუმჯობესებისათვის, მათი ეფექტიანობის ამაღლებისათვის. კვლევის შედეგად მიღებული რეკომენდაციების პრაქტიკული დანერგვა საქართველოს სამშენებლო მასალების სამეწარმეო ბიზნესში, ცალკეულ საწარმოებსა და ფირმებში ხელს შეუწყობს ეფექტიანობის ამაღლებას, საწარმოთა განვითარებას, მათი სიმძლავრეების ზრდას, შესრულებული სამუშაოების დანახარჯების შემცირებას და ხარისხის ამაღლებას. ამით კი შესაძლებელი იქნება გაიზარდოს საშენ მასალათა სამრეწველო საწარმოთა სიმძლავრეები, დასაქმდეს მეტი მუშაკი და მიაღწიონ შესამჩნევ ეფექტიანობას, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებას.

სადისერტაციო ნაშრომის აპრობაცია და პუბლიკაციები. სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შედეგები მოხსენდა პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის

ინსტიტუტის საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციას 2014 და 2016 წწ-ში, საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში ჩატარებულ ბოლო სამ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციას. კვლევის ძირითადი შედეგები გამოქვეყნებულია ოთხ სამეცნიერო სტატიაში, რომლებიც დაბეჭდილია მაღალრეიტინგულ, რეფერირებად ჟურნალებში.

ნაშრომის მოკლე დახასიათება

სადისერტაციო თემის პირველ - ლიტერატურის მიმოხილვის - განყოფილებაში გაანალიზებულია ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა მონოგრაფიები და სადისერტაციო კვლევები სამშენებლო მასალების წარმოების და მისი მენეჯმენტის ეფექტურობის შესახებ.

საქართველოში სამშენებლო მასალების წარმოების და მისი მენეჯმენტის კვლევის შესახებ უახლოესი პუბლიკაცია წარმოდგენილია ნ. ზაზაძის სადისერტაციო ნაშრომის სახით (ნ. ზაზაძე. საშენ მასალათა მრეწველობის განვითარების საკითხები სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში. თბილისი, 2008.) ავტორი აანალიზებს სამშენებლო მასალების წარმოების საკითხებს სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში, მას მოყვანილი აქვს სამშენებლო ინდუსტრიის განვითარების ისტორია, სამშენებლო მასალების რესურსები რეგიონალურ ჭრილში, იხილავს ამ სფეროში დასაქმებულთა რიცხოვნებას და შრომითი რესურსების გამოყენების ეფექტიანობის საკითხებს.

ავტორი აანალიზებს საშენ მასალათა ინდუსტრიაში ორგანიზაციული კულტურის საკითხებს. ორგანიზაციული კულტურა არის კონტროლის სისტემა, რომელიც არეგულირებს და მარ-თავს თანამშრომლის დამოკიდებულებასა და ქცევას. ორგანიზაციული კულტურა არის ღირებულებების, ნორმების, ქცევის სტანდარტების და საერთო მოლოდინის ერთობლიობა, რომელიც გავლენას ახდენს ცალკეული პირებისა და ჯგუფების ერთმანეთთან ურთიერთობისა და ორგანიზაციული მიზნების მისაღწევად თანამშრომლობის ფორმებზე.

ორგანიზაციული კულტურა არ არის შეზღუდვების გარედან თავსმოხვეული სისტემა, როგორცაა პირდაპირი ზედამხედველობა თუ წესები და პროცედურები. პირიქით, თანამშრომლები ითავისებენ ორგანიზაციულ ღირებულებებსა და ნორმებს და საშუალებას აძლევენ აღნიშნულ ღირებულებებს და ნორმებს წარმართონ მათი გადაწყვეტილებები და ქმედებები. ისევე როგორც ფართო საზოგადოებაში, ადამიანები ჩვეულებრივ იქცევიან სოციალურად მიღებული ღირებულებებისა და ნორმების შესაბამისად, ასევე ცალკეული პირები ორგანიზაციულ გარემოში აცნობიერებენ ორგანიზაციული ღირებულებებისა და ნორმების ძალას. ორგანიზაციული კულტურა კონტროლის მნიშვნელოვანი წყაროა ორი მიზეზის გამო. პირველი, ის ისეთ სიტუაციაში იძლევა კონტროლის შესაძლებლობას, სადაც მენეჯერები ვერ იყენებენ პროდუქციისა და ქცევის კონტროლს. მეორე და უფრო მნიშვნელოვანი, როცა სახეზეა ორგანიზაციული ღირებულებებისა და ნორმების ძლიერი და თანამიმდევრული ნაკრები, თანამშრომლები უფრო ფიქრობენ, რა არის უკეთესი ორგანიზაციისათვის გრძელვადიან პერსპექტივაში - ყველა მათი გადაწყვეტილება და ქმედება ორიენტირებული ხდება ორგანიზაციის ეფექტიანი საქმიანობის უზრუნველყოფაზე.

მოურავიძე დ. და ჩუბინიძე ნ. იკვლევენ აჭარაში სამშენებლო ინდუსტრიის განვითარების საკითხებს (მოურავიძე დ. ჩუბინიძე ნ. მშენებლობის და მისი ინდუსტრიული ბაზის განვითარების თანამედროვე დონე აჭარის ასსრ-ში. 1981). ნაშრომი ეხება ცენტრალიზებული მეურნეობის გაძღოლის პირობებში სამშენებლო ინდუსტრიის განვითარების აუცილებლობას და ყურადღება გადატანილია საამწყობო ერთეულების ინდუსტრალიზაციაზე (სამშენებლო პანელების წარმოება). დღეისათვის აღნიშნული საკითხები არააქტუალურია. ასევე ითქმის ნ. ბიჭიაშვილის სადოქტორო დისერტაციასა და მონოგრაფიებზეც.

2001 წელს საქართველოს მაშინდელმა პრეზიდენტმა დაამტკიცა საშენ მასალათა ინდუსტრიის განვითარების საპრეზიდენტო პროგრამა, რომელიც ვერ განხორციელდა.

დ. გლადკოვი, ვ. სტოლიაროვა, ა. ტიტუნინი და სხვ. რუსი მეცნიერები იხილავენ რა სამშენებლო ინდუსტრიის საკითხებს ხაზს უკვამენ სამშენებლო რესურსების უკეთ გამოყენების აუცილებლობას, სამშენებლო მასალების მწარმოებელი საწარმოების განლაგების და შრომითი რესურსების გამოყენების საკითხებს [4].

ქვეყნის ეკონომიკის გამოცოცხლების პირველი ნიშნები, საშენ მასალათა ცალკეული სახეობების მომძლავრებული იმპორტი მიგვითითებს არსებული სიმძლავრეების აღდგენისა და გამოყენების აუცილებლობაზე; ამ მხრივ საქმიანობა მიზნად უნდა ისახავდეს არა მარტო ადგილობრივი მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას, არამედ იმასაც, რომ არსებული რეზერვების ამოქმედების გზით (თვითღირებულება, ხარისხი) წარმოებულ იქნეს საექსპორტო პროდუქცია.

საბჭოთა პერიოდში არსებული პრაქტიკის საპირისპიროდ, როდესაც ამა თუ იმ სახეობის მწარმოებელი ქარხნის მშენებლობისას უგულვებელყოფილი იყო გადაზიდვის მანძილები, ქვეყნის ტერიტორიაზე სიმძლავრეთა თანაბარი განაწილების პრინციპები, ნედლეულის მცირე საბადოთა გამოყენების შესაძლებლობები, დღეს საჭიროა არსებული სიმძლავრეები ამოქმედდეს და ახლად აშენებული სიმძლავრეები საექსპლუატაციოდ გადაიღეს მხოლოდ გარანტირებული ეკონომიკური მაჩვენებლების შემთხვევაში, რაც გულისხმობს ხანგრძლივი დროის განმავლობაში რენტაბელობის შენარჩუნებას და მოხმარების ბაზრის არსებობას.

საშენ მასალათა არსებული სიმძლავრეებით ნაწარმოები პროდუქციის თითქმის ყველა სახეობაზე არსებობს მოთხოვნილება, მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში იგი იმდენად მცირეა წარმოების შესაძლებლობასთან შედარებით, რომ საჭიროა კარგად იქნეს განსაზღვრული საწარმოს

შემდგომი ბედი, მისი არსებობის მიზანშეწონილობა, პერსპექტივები, მოთხოვნილების მოსალოდნელი ზრდა, მოდერნიზაცია, ტექნოლოგიის მისადაგება სხვა სახის პროდუქციასთან და ა.შ.

მრავალრიცხოვანი პუბლიკაციები და მონოგრაფიებია სამშენებლო მასალების წარმოების აქტუალურ საკითხებზე ინგლისურ ენაზე. ამ პუბლიკაციების ავტორებად გვევლინებიან ინსტიტუტები, სამეცნიერო და ტექნიკური საზოგადოებები და ცალკეული მეცნიერები, რომლებიც ეხებიან და აანალიზებენ სამსენებლო მასალების ტექნიკურ-ეკონომიკურ მახასიათებლებს და გვთავაზობენ მასალების წარმოების ინდუსტრიალიზაციის გზებს.

ასევე განიხილება:

- მშენებლობაში საერთაშორისო გამოცდილების, მიღწევების, განვითარების ძირითადი მიმართულებების, ახალი მასალების გამოყენებისა და წარმოების ორგანიზაციისათვის საჭირო ინფორმაციის მოპოვების ღონისძიებები;

- არსებული საწარმოების აღდგენის, რესტრუქტურისაციის, არსებულ საწარმოო ფართობების სრულად გამოყენების, ახალი საწარმოთა მშენებლობის ბიზნეს-გეგმების შედგენის სამუშაოები;

- იმპორტირებული ნედლეულისა და მასალების ადგილობრივით შეცვლისათვის საჭირო სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოები;

- წარმოებული პროდუქციის ხარისხის ამაღლებისა და საერთაშორისო სტანდარტებთან მისი მიახლოების მიზნით ახალი ეროვნული სტანდარტების და ნორმების დამუშავების სამუშაოები;

- საზღვარგარეთელ პარტნიორებთან ურთიერთობის, საერთაშორისო გამოცდილების შესწავლის, მენეჯერთა მომზადებისა და გადამზადების პროგრამების განხორციელება;

- ბუნების დაცვის ღონისძიებათა განხორციელება, მათ შორის ადრე გამომუშავებული საბადოთა ტერიტორიის აღდგენისა და სოფლის მეურნეობისათვის მათი დაბრუნების სამუშაოები და სხვ.

დისერტაციის მეორე განყოფილება - შედეგები და მათი განსჯა - წარმოდგენილია ექვსი პარაგრაფით.

პირველ პარაგრაფში - „საქართველოს სამშენებლო მასალების წარმოების მდგომარეობის ანალიზი“ აღნიშნულია, რომ მსოფლიოში სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები და კომპეტენტური შემფასებლები განიხილავენ გლობალური მსოფლიოს განვითარების პრობლემებს და აფასებენ თვითოეულ ქვეყანას მის მიერ გაწეული ძალისხმევების მიხედვით. ამ ორგანიზაციების დახასიათებას არ შევუდგები, რადგანაც მათი ჩამონათვალი და საქმიანობის არეალი უკვე განხილულია პროფესორ ჩუთლაშვილის სტატიაში. მხოლოდ შევნიშნავთ, რომ ამ შეფასებათა საფუძველში ძვეს გარკვეული პირობითობა სტატისტიკურ მაჩვენებელთა დამუშავებისას. მაგალითად, როდესაც ინფლაციის მაჩვენებელს განსაზღვრავენ ეყრდნობიან სამომხმარებლო პროდუქციის ფასების ინდექსს, რომლებიც სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა სტრუქტურულ ერთობლიობის საფუძველზე იანგარიშება. თუ ევროპაში სამომხმარებლო ფასთა ინდექსში შედის საცხოვრებელი ბინის ქირა, ავტომობილების ფასი, ტრანსპორტის ტარიფები და ა.შ. საქართველოში იგი მხოლოდ რამდენიმე საარსებო მნიშვნელობის პროდუქტზე გამოითვლება. ასეთივე სტატისტიკურ „ცდომილებებთან“ გვაქვს საქმე მთლიანი შიდა პროდუქტის, ეროვნული შემოსავლის მოცულობებისა და საგადამხდელო ბალანსის სალდოს ოდენობის გაანგარიშებისას.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ეკონომიკურ პროცესთა შეფასებების მთავარი მაჩვენებელი მთლიანი შიდა პროდუქტი დამოკიდებულია მთელი მაკროეკონომიკური სისტემის განვითარების საბაზრო ხასიათზე. იქ, სადაც წარმოებული პროდუქციის დიდი ნაწილი საბაზრო პირობებს არ ექვემდებარება (ნატურალური მეურნეობა, სახელმწიფო სექტორის ჰიპერტროფიულად მაღალი ხვედრითი წილი), მაშინ ერთგანზომილებიან მასშტაბს (მთლიან შიდა პროდუქტს) ეკონომიკური დინამიზმის ასახვის სიზუსტე არ აქვს და შექმნილი

მდგომარეობის დადასტურება არ შეუძლია. ეს იმიტომ, რომ მთლიანი შიდა პროდუქტი სტატისტიკურად გაზომვადი მაჩვენებელია და მისი გაანგარიშების წესი დაკავშირებულია საბაზრო მექანიზმების გამოყენების ინტესიობასთან, მოკლედ იზომება საბაზრო ფასებში და პროდუქციის იმ ნაწილის გათვალისწინება, რომლებიც საბაზრო გარემოში ვერ ხვდებიან გართულებულია. მიუხედავად ამისა, ასეთი შეფასებები და მათი გამოქვეყნება უდაოდ არსებითი მნიშვნელობისაა, რადგანაც შეუფასებლობის შემთხვევაში ჩვენ უფრო დავმორდებით რეალობას, ვიდრე თუნდაც მიახლოებითი შეფასებისას. ცნობილია, რომ მოსახლეობის ზუსტი დათვლა სტატისტიკური აღწერის გზით შეუძლებელია, მაგრამ ამის გამო მოსახლეობის აღწერაზე უარის თქმა სისულელე იქნებოდა, რადგანაც აღწერით გამოვლენილი მონაცემები ხდება სახელმძღვანელო ეკონომიკური პოლიტიკის საწარმოებლად. სხვა შემთხვევაში საზოგადოების პოლიტეკონომიკურ ძალისხმევებს აზრი დაეკარგებოდა.

საქართველოში მშენებლობა ისტორიულად პრიორიტეტული იყო, რასაც მოწმობს უამრავი ისტორიული მონასტერი, ლავრა თუ ციხესიმაგრის ნაშთები. მშენებლობა პრიორიტეტულია დღესაც. ქალაქებში, მიუხედავად ეკონომიკის სისუსტისა და მძიმე სოციალური ფონისა, მაინც უამრავი მშენებლობაა. ეს კი სამშენებლო მასალების წარმოების განვითარებასაც განაპირობებს, მაგრამ რატომღაც ვერ ხერხდება სამშენებლო მასალების ინდუსტრიის განვითარება ქვეყანაში და სამშენებლო მასალების დიდი წილი იმპორტირებულია. აღნიშნული შეეხება სამშენებლო ცემენტს და ფოლადის მასალებს, მოსაპირკეთებელ და კერამიკის ნაწარმს, სამშენებლო მანქანა-დანადგარებს და ინსტრუმენტებს და სხვ.

საქართველოს ეკონომიკური განუვითარებლობა, სხვა ობიექტურ ფაქტორებთან ერთად, განპირობებულია სამეწარმეო ბიზნესის ჩამორჩენილობით. საქართველო, რომელიც დამოუკიდებლობის მოპოვებამდე ითვლებოდა ეკონომიკურად ერთ-ერთ ყველაზე განვითარებულ რესპუბლიკად სსრკ-ში, ხოლო მისი სამრეწველო პოტენციალი ძალიან

მაღალი იყო და იმ დროის ისეთ განვითარებულ სახელმწიფოებს უტოლდებოდა, როგორებიცაა ჰოლანდია, ავსტრია, დანია და ა. შ. დღეისათვის სავალალო მდგომარეობაშია.

გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან მოყოლებული უცხოეთის ინდუსტრიულმა სახელმწიფოებმა და ასევე აღმოსავლეთ აზიის ისეთმა ქვეყნებმა, როგორებიცაა ახალი ზელანდია, ტაილანდი, ჩინეთი, იაპონია და სხვა, შეძლეს თავიანთი მშპ გაეზარდათ 2,5-3,5 – ჯერ, ხოლო საქართველოს განზოგადოებული მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები რამდენჯერმე გაუარესდა.

საქართველოს სამეწარმეო ბიზნესის მდგომარეობაზე წარმოდგენას იძლევა ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი 1-ის მონაცემები.

ცხრილი 1

სამეწარმეო საქმიანობის ძირითადი ეკონომიკური მაჩვენებლები

მაჩვენებლები	2011 წ.	2012 წ.	2013 წ.	2014 წ.
ბრუნვა მლნ. ლარი	20302.2	24400.7	36726.2	42048.0
გამოშვებული პროდუქცია (პროდუქციაზე სუბსიდიების ჩათვლით), მლნ. ლარი	11003.1	13303.7	19239.9	23096.0
დამატებული ღირებულება, მლნ. ლარი	5464.1	6703.2	9253.7	11190.7
შუალედური მოხმარება, მლნ. ლარი	5539.0	6600.5	9986.3	11905.3
ძირითადი აქტივები, მლნ. ლარი	12025.8	13386.1	15538.7	18625.8
დასაქმებულთა რიცხოვნობა, ათასი კაცი	387.5	397.8	503.2	534.4
შრომის თვიური ანაზღაურება, ლარი	საშუალო 538.1	592.7	622.6	714.3

ცხრილი 2-ის გაგრძელება

ცხრილის მონაცემებიდან ჩანს, რომ საქართველოს სამეწარმეო ბიზნესში სულ გამოშვებული პროდუქციის მოცულობა მხოლოდ 23096,0

მლნ ლარის ტოლია, რაც ერთ სულ მოსახლეზე გადაანგარიშებით (მოსახლეობის რიცხვი ოფიციალური სტატისტიკით 2012 წელს, ისე როგორც გამოშვებული პროდუქციაც 2012 წლის მონაცემია, შეადგენდა 4497.6 ათას. კაცს) 5,135 ათას ლარს. უფრო ცუდი მაჩვენებელი გვაქვს სამეწარმეო ბიზნესში შექმნილი მშპ-ს მიხედვით. აქ ანალოგიური მაჩვენებელი ხვედრითად მხოლოდ 2,48 ათასი ლარია. საკმარისია ითქვას, რომ ეს ციფრობრივი მონაცემები რამდენჯერმე (15-20-ჯერ) ჩამორჩება მსოფლიოს ინდუსტრიული სახელმწიფოების ანალოგიურ მაჩვენებლებს.

საქართველოს სამშენებლო წარმოების სიმძლავრეთა აღდგენისა და ამოქმედებისათვის საჭიროა წინასწარ იქნეს შესწავლილი მოხმარების როგორც შიდა, ისე გარე ბაზარი, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად პროდუქციის წარმოების, მომხმარებელამდე მიტანის საჭიროების შემთხვევაში ინვესტიციების მოზიდვის შესაძლებლობები.

მეორე პარაგრაფში - „საქართველოს ბუნებრივი რესურსები სამშენებლო მასალების ინდუსტრიის განვითარებისათვის“ - გამოკვლეულია საქართველოს ბუნებრივი წიაღისეული სიმდიდრეები, რომლის ბაზაზეც შესაძლებელია სამშენებლო მასალების და მოსაპირკეთებელი ნაკეთობების წარმოების ორგანიზება. საქართველოს მინერალური რესურსული ფონდი მოიცავს 950 საბადოსა და ნახევრადპირფასი და სანაკეთო ქვების გამოვლინებას. რესურსული ფონდის 62.8% წარმოადგენს მსხვილ (ეროვნული და საერთაშორისო მნიშვნელობის) საბადოს, 30.9% - ადგილობრივი მნიშვნელობის საბადოს, 6.2% - გამოვლინებას.

საქართველო, საბერძნეთისა და იტალიის მსგავსად, უნიკალური ქვეყანაა სამენი და მოსაპირკეთებელი ქვების საბადოების გავრცელების თვალსაზრისით, მაგრამ ამ ქვეყნებისგან განსხვავებით, იგი ვერ ახერხებს საერთაშორისო ბაზრებზე გასვლას და არც მთავრობა უწყობს ამ პროექტს ხელს. საქართველოში 231 საბადოა, რომელიც მიეკუთნება სხვადასხვა ტიპს და გამოირჩევა დეკორატიული თვისებების მრავალფეროვნებით (ცხრილი 2).

საქართველოს მოსაპირკეთებელი და საშენი ქვების მარაგები ძალზედ მნიშვნელოვანია: ისინი მთლიანობაში 1.5 მილიარდ კუბურ მეტრს აღემატება. ამასთან, ისინი მშენიერი ფიზიკურ-მექანიკური თვისებებით ხასიათდება, რომელიც პრაქტიკულად არ დაზიანებულია საბჭოთა პერიოდში, მათი წარმოება აფეთქების გამოყენებით არ მომხდარა.

საბჭოთა პერიოდში საქართველოს მოსაპირკეთებელი და საშენი ქვები ფართოდ გამოიყენებოდა რუსეთსა და აღმოსავლეთ ევროპაში: მოსკოვის, სანკტ-პეტრბურგის, ვარშავის და სხვ. მრავალი შენობა და, განსაკუთრებით, მეტროპოლიტენის სადგურები მოპირკეთებულია ქართული გრანიტით, ტეშენიტით, მარმარილოთი და სხვ. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, მოსაპირკეთებელი და საშენი ქვების ექსპორტი საქართველოდან შეწყდა.

ცხრილი 2

საქართველოს მოსაპირკეთებელი და საშენი ქვების საბადოების განაწილება ტიპების მიხედვით

ნედლეული	ობიექტების რაოდენობა	%
გაბრო და გაბრო-„რიკოთიტი“	8	3.5
გრანიტი	6	2.6
სიენიტი	1	0.4
კვარციანი დიორიტი	9	3.9
ტეშენიტი	5	2.2
დიაბაზი და გაბრო-დიაბაზი	25	10.8
ბაზალტი და დოლერიტი	46	19.9
ანდეზიტი და დაციტი	15	6.5
დეკორატიული ტუფი	30	13
მარმარილო	9	3.9
მარმარილოსებრი კირქვა	24	10.4
საშენი კირქვა	53	22.9
მთლიანად	231	100

სააგურე-საკრამიტე თიხების 158 საბადოდან 63 აქვს სამრეწველო მნიშვნელობა. მათი მთლიანი მარაგი 113 მილიონ კუბურ მეტრს აღემატება, ისინი მშენიერი ტექნოლოგიური თვისებებით გამოირჩევიან და მაინც

საქართველოში თურქეთიდან დაბალი ხარისხის აგურის იმპორტი ხორციელდება.

ჩვენ ქვეყანაში 45 თაბაშირის, ანჰიდრიტისა და გაჯის საბადოა, რომელთა მთლიანი მარაგი დაახლოებით 70 მილიონი ტონაა. ისინი ინფრასტრუქტურულად ეკონომიკურად განვითარებულ რაიონებშია თავმოყრილი, მათი ხარისხი სავსებით აკმაყოფილებს საგლესი პასტების წარმოების მოთხოვნილებას და მაინც ასეთი პასტები მთლიანად იმპორტირებულია, ძირითადად, თურქეთიდან.

შემდეგი პარაგრაფი - „შრომა, კადრების მენეჯმენტი და მისი მდგომარეობა საქართველოს სამშენებლო მასალების წარმოების ბიზნესში“- განიხილავს ადამიანური რესურსებით დარგის უზრუნველყოფის საკითხებს და დასაქმებულთა შრომის გამოყენების ეფექტურობას.

საწარმოო პროცესის განხორციელება აუცილებლად გულისხმობს სამი აუცილებელი კომპონენტის არსებობას, რომელთაც „წარმოების საშუალებებს“ უწოდებენ. ესენია: შრომის საგანი, შრომის იარაღები და შრომა. ამ უკანასკნელის გარეშე საწარმოო პროცესების წარმატება და თვით პროცესიც ვერ განხორციელდებოდა. თავისუფალ ეკონომიკაში, ბაზრის პრინციპების ხასიათისგან გამომდინარე, შრომა წარმოადგენს საქონელს და ამასთანავე განსაკუთრებულ საქონელს, რამდენადაც შრომის მატერებლები – პატრონები არიან ადამიანები, რომელთაც გააჩნიათ გარკვეული უფლებები და თავისუფლებები, არიან გაერთიანებულნი რაიმე ალიანსში, ან უკიდურეს შემთხვევაში საზოგადოების წევრებს წარმოადგენენ.

როგორც ყველა საქონელი, შეთავაზებული შრომაც რაოდენობრივად აღემატება მასზე მოთხოვნილებას. ამიტომაც, რომ ნებისმიერ ქვეყანაში, მათ შორის ყველაზე განვითარებულშიც კი და იმ ქვეყნებშიდაც, რომლებიც ცხოვრების დონის მიხედვით აღიარებულია მსოფლიოში საუკეთესოდ, ამა თუ იმ დოზით არსებობს უმუშევრობა.

საქართველო მიეკუთვნება ეკონომიკურად სუსტ სახელმწიფოთა რიგს და აქ უმუშევრობა, ამასთან შრომის ანაზღაურების დონეც ერთ-ერთი

დაბალია მსოფლიოს, ევროპის, პოსტსაბჭოთა სივრცის და მეზობელ-მოსაზღვრე სახელმწიფოებთან მიმართებაში.

საქართველოს ეკონომიკური განუვითარებლობა, სხვა ობიექტურ ფაქტორებთან ერთად, განპირობებულია სამეწარმეო ბიზნესის ჩამორჩენილობით. საქართველო, რომელიც დამოუკიდებლობის მოპოვებამდე ითვლებოდა ეკონომიკურად ერთ-ერთ ყველაზე განვითარებულ რესპუბლიკად სსრკ-ში, ხოლო მისი სამრეწველო პოტენციალი ძალიან მაღალი იყო და იმ დროის ისეთ განვითარებულ სახელმწიფოებს უტოლდებოდა, როგორებიცაა ჰოლანდია, ავსტრია, დანია და ა. შ. დღეისათვის სავალალო მდგომარეობაშია.

თეორიული საკითხების ანალიზი აჩვენებს, რომ სამშენებლო მასალების მწქარმოებელ ფირმებში კადრების შერჩევას პრინციპი ეფუძნება ადმინისტრაციულ მეთოდებს და პიროვნების მრავალმხრივ განვითარებას ადამიანური ურთიერთობების თეორიის ჭრილში.

იმ მიზნით, რომ ხელმძღვანელი კადრების მოტივაცია ამაღლდეს საწარმოს საბოლოო ტექნიკურ-ეკონომიკური პარამეტრების გაუმჯობესებისადმი ერთერთი ძირითადი საკითხია პერსონალის შეფასების და ხელფასის სისტემის გაუმჯობესება.

სპეციალისტებისათვის ასეთ კრიტერიუმებად შეიძლება იყოს: განათლება, საწარმოო გამოცდილება, ინტელექტუალური უნარი. აღნიშნულის მახასიათებლებია: კომპეტენტურობა შემოქმედებით საკითხებში, დაკავშირებული თანამდებობრივ მოვალეობებთან; უნარი განჭვრიტოს განვითარების პერსპექტივა; გამოყოს ყველაზე მნიშვნელოვანი და აქტუალური სიტუაციები; კოლექტივის მართვის უნარი; პროფესიული ცოდნის პრაქტიკული გამოყენების შესაძლებლობა და სხვა.

საქართველოს სამშენებლო მასალების არასათანადო კონკურენტუნარიანობა მსოფლიო ბაზარზე და ქვეყნის შიგნითაც მიუთითებს, რომ კადრების მენეჯმენტის საკითხი პრობლემურია, რამდენადაც იგი განსაზღვრავს მნიშვნელოვნად არა მარტო გამოშვებული

პროდუქციის რაოდენობრივ, არამედ ხარისხობრივ პარამეტრებსაც. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში შრომის ანაზღაურება-ხელფასი დაბალია, რომელსაც ლოგიკურად უნდა სდევდეს წარმოებულ პროდუქციაზე დანახარჯთა შემცირება, სამეწარმეო ბიზნესის განვითარების ტემპები ძალიან დაბალია. განვითარება შემოიფარგლება ისეთი სექტორებით, როგორებიცაა სამთო-მომპოვებელი და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამამუშავება. თუმცა გადამამუშავებელი მნიშვნელობის გადამამუშავებელი-მაღალტექნოლოგიური წარმოებაა.

პარაგრაფში - „საშენ მასალათა განვითარების შესაძლებლობები ზოგიერთი ქვედარგის მიხედვით“ - გამოკვლეულია ისეთი ქვედარგები, როგორებიცაა ცემენტის და კერამიკული მასალების წარმოება. დღეისათვის, ობიექტური და სუბიექტური მიზეზების გამო, არსებული სიმძლავრეები ცალკეულ საწარმოებში გამოიყენება 3-5 %-ის დონეზე ან სრულიად უმოქმედოდ არის, ან საერთოდ აღარ არსებობს.

ქვეყნის ეკონომიკის გამოცოცხლების პირველი ნიშნები, საშენ მასალათა ცალკეული სახეობების მომძლავრებული იმპორტი მიგვითითებს არსებული სიმძლავრეების აღდგენისა და გამოყენების აუცილებლობაზე. ამ მხრივ საქმიანობა მიზნად უნდა ისახავდეს არა მარტო ადგილობრივი მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას, არამედ იმასაც, რომ არსებული რეზერვების ამოქმედების გზით (თვითღირებულება, ხარისხი) წარმოებულ იქნეს საექსპორტო პროდუქცია.

ცემენტის მრეწველობა ქვეყანაში წარმოდგენილი იყო სააქციო საზოგადოებების „კასპიცემენტისა“ და „რუსთავცემენტის“ ქარხნებით. დღეისათვის ორივე ქარხანას ფლობს სს „ჰაიდელბერგცემენტი“.

საშენ მასალათა სხვა სახეობებთან შედარებით ცემენტი, მართალია, ძალიან შეზღუდულია, მაგრამ მაინც გარკვეული მოთხოვნილებით სარგებლობს.

ენერგომომცველებისა და სატრანსპორტო ტარიფების გაძვირების, პროდუქციის შეზღუდული მოცულობით წარმოების პირობებში

გამოშვებული პროდუქცია თავისი მაღალი თვითღირებულების გამო ვერ იკვლევს გზას ქვეყნის გარეთ მომხმარებლამდე.

ამავე დროს ორივე წარმოებას აქვს საკმაოდ დიდი რეზერვები, რათა მცირე მოცულობის ინვესტიციების მოზიდვის, შიდა საქარხნო ორგანიზაციული და ქარხნის გარედან მომარაგების საკითხთა გადაწყვეტის შემთხვევაში მაღალი ხარისხისა და დაბალი სარეალიზაციო ფასების საშუალებით იმუშაოს ცემენტის ექსპორტისათვის.

კასპის ცემენტის ქარხანაზე რიცხული ცემენტის წარმოების წლიური სიმძლავრე შეადგენს 930 ათას ტონას. წარმოების ძირითადი საამქროების გათვლითი სიმძლავრეები უზრუნველყოფენ აღნიშნული ოდენობის ცემენტის გამოშვებას.

ქარხნის ტექნიკური მდგომარეობა დღეისათვის არადაამაკმაყოფილებელია. 1990 წლიდან წარმოებას არ მიუღია არც ერთი სახის სამარაგო ნაწილი, რომლებიც ძირითადად რუსეთიდან შემოდიოდა.

შექმნილმა ენერგეტიკულმა კრიზისმა, ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის მოწოდებაში არსებულმა შეფერხებებმა, ხშირმა გამორთვებმა, დაბალმა სიხშირემ მომაკვდინებლად იმოქმედეს როგორც ძირითად ტექნოლოგიურ მოწყობილობათა ფიზიკურ მდგომარეობაზე (მბრუნავი ღუმელები, ამონაგი და ა.შ.), ისე ელექტროძრავებზე, რომელთა ახლით შეცვლა შეუძლებელია და მხოლოდ შემორჩენილი სათადარიგო ნაწილებით ხდება მათი აღდგენა.

ამჟამად ქარხანა ძირითადი ნედლეულით მარაგდება კავთისხევის კარიერიდან (კირქვა) და ადგილობრივი კარიერიდან (თიხა).

კავთისხევის კარიერზე არსებული კირქვის სამსხვრევი მოწყობილობა თავისი ხანდაზმულობის მიუხედავად უზრუნველყოფს საბადოზე დარჩენილი ნედლეულის გადამუშავებას. საბადოზე დარჩენილი კირქვის მარაგი არსებული მონაცემებით უზრუნველყოფს დაახლოებით 1500 ათასი ტონა ცემენტის გამოშვებას.

კასპის ცემენტის ქარხნისათვის შედარებით რთულ პრობლემას წარმოადგენს წარმოების თაბაშირის ქვით მომარაგების საქმე.

საქართველოში ცნობილი საბადოებიდან ექსპლუატაციაშია ახალციხის რაიონში არსებული წყალთბილას საბადო. ამ საბადოზე მოპოვებული თაბაშირის ქვა თაბაშირის დაბალი შემცველობისაა, გაჭუჭყიანებულია თაბაშირის ქვის მაღალი შემცველობით. მათი მოპოვებისათვის საჭიროა გადახსნითი, გზის გაყვანის და სხვა სამუშაოების შესრულება, რაც გარკვეულ ხარჯებთან არის დაკავშირებული. ამჟამად წარმოება მარაგდება ამბროლაურის რაიონში არსებული თაბაშირის ქვის საბადოდან. საბადო შეუსწავლელია, ძიება არ არის დამთავრებული, მოპოვებული რაოდენობა მცირეა და ქარხანაში ცემენტის წარმოების დონის მომატებისას ვერ უზრუნველყოფს მას თაბაშირის ქვით. საბადო საჭიროებს სრულ დამიებას, მექანიზებული მოპოვებისა და ტრანსპორტირების საკითხის გადაწყვეტას. თაბაშირის ქვის გარკვეული ზედაპირული გამოვლინებებია ზუგდიდის რაიონში, რომელიც აგრეთვე შესწავლის და დადებითი შედეგების შემთხვევაში კარიერის მშენებლობის, მოპოვებისა და ტრანსპორტირების ორგანიზებას მოითხოვს. ამგვარად, კასპის ცემენტის წარმოების ნედლეულით მომარაგების საქმეში გადასაწყვეტია აქტიური მინერალური დანამატებითა და თაბაშირის ქვით უზრუნველყოფის საკითხი.

საქართველოში არსებული საკედლე მასალების მწარმოებელი მსხვილი ქარხნებიდან მოქმედებენ: სააქციო საზოგადოება „მეტეხის კერამიკის“ ბულგარულ მოწყობილობაზე მომუშავე კერამიკული აგურის ქარხანა და იქვე სააქციო საზოგადოება „მეტეხის“ ნახევრად მშრალი წნეხვის აგურის ქარხანა და მცირე მწარმოებლობის ტყიბულის, დედოფლისწყაროსა და სხვა რამდენიმე წარმოება.

მოქმედ წარმოებებთან შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა „მეტეხის კერამიკის“ ქარხანაში. შედარებით თანამედროვე ტექნოლოგიური მოწყობილობით აღჭურვილი ეს წარმოება გასაღების ბაზრის, აგრეთვე სათბობის, ელექტროენერჯის და არსებული სხვა ტექნიკური პრობლემების პირობებში დაბალი დატვირთვით მუშაობს წელიწადში 4-5 თვის განმავლობაში. იგი სხვა ზემოთ ჩამოთვლილ წარმოებებთან ერთად

აკმაყოფილებს თბილისისა და აღმოსავლეთ საქართველოს მშენებელთა მოთხოვნილებას აგურზე.

საქართველოში ბუნებრივი ქვისაგან მოსაპირკეთებელი ფილებისა და ნაკეთობათა მწარმოებელი ქარხნები ძირითადად თავმოყრილი იყო ყოფილ საშენ მასალათა მრეწველობის სამინისტროს სისტემაში, აგრეთვე რამდენიმე წარმოება – ადგილობრივი მრეწველობის და კომუნალური მეურნეობის სამინისტროების, ცეკავშირისა და გეოლოგიის სამმართველოს სისტემაში;

მარმარილოს, ტემენიტის, ბაზალტის, ტუფისა და სხვა ქვებისაგან დამზადებული ნაწარმის ხარისხი არათუ საერთაშორისო, არამედ ადგილობრივი მოქმედი სტანდარტების მოთხოვნასაც კი ვერ აკმაყოფილებს. ქვის დამამუშავებელ წარმოებებში არსებული სამამულო (საბჭოური) მოწყობილობა ვერ უზრუნველყოფდა ნაკეთობის გეომეტრიული ზომების ზუსტ დაცვას, დაბალი იყო გაპრიალების ხარისხი, გამოსავლიანობა და მექანიკური გამძლეობა. მიუხედავად იმისა, რომ რამდენიმე წარმოებაში განხორციელდა ახალი იმპორტული მოწყობილობის მონტაჟი (სადახლოს, ხაშურის, დუშეთის წარმოებები), მაინც ვერ გაუმჯობესდა ხარისხი, რადგან ვერ მოხერხდა, თანხების უქონლობის გამო, სწრაფცვეთადი ნაწილების შეცვლა ახლით. დღეისათვის ქვეყანაში არსებული დიდი სიმძლავრის ქვის დამამუშავებელი ქარხნები (თელავის, ქუთაისის, კურსების, სადახლოს, ბოლნისის, ვაშლიჯვარის და სხვ.) მოითხოვენ სრულ ტექნიკურ განახლებას, რადგან არსებულ მოწყობილობაზე დამზადებული ქვები არაკონკურენტუნარიანი იქნება იმპორტული ნაკეთობებით ბაზრის ავსების პირობებში.

სადისერტაციო ნაშრომში გამოკვლეულია საშენ მასალათა წარმოების დამოკიდებულება საგადასახადო გარემოსადმი. როგორც განვითარებულ, ისე გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში ეფექტიანი საგადასახადო სისტემის ჩამოყალიბების უმნიშვნელოვანესი პირობაა მისი სტაბილურობა, კანონმდებლობის მუდმივი ცვლილებებისაგან თავის შეკავება. მიჩნეულია,

რომ საგადასახადო სისტემის გაუთავებელი ცვლილებები იწვევს სერიოზულ დაძაბულობას და დიდ ტვირთად აწვება მცირე და საშუალო მეწარმეობას. 2005 წლის საგადასახადო კოდექსით გამარტივდა ადმინისტრაციული მექანიზმები, შემცირდა გადასახადების ოდენობა, შემოღებულ იქნა საგადასახადო დავების წარმოების წესი. მნიშვნელოვანია ის, რომ საგადასახადო კოდექსით არსებული 21 გადასახადიდან დღესდღეობით, მოქმედებს მხოლოდ 6 გადასახადი. გამარტივდა და შემსუბუქდა საგადასახადო სანქციები.

მაგალითად: პირგასამტეხლოები შემცირდა თითქმის 2,5-ჯერ, ხოლო დღიური 0,155 (წლიური 54%) საპროცენტო განაკვეთი შემცირდა 0,07%-მდე (წლიური 24%); ასევე გადამხდელს უფლება აქვს, შეცვალოს და შეასწოროს მისი საგადასახადო დეკლარაცია საჯარიმო გადასახადის გარეშე, თუკი ეს მოხდება ინსპექციის მითითებამდე. ხოლო საგადასახადო კოდექსის დარღვევის შემთხვევაში, ჯერ ფინანსური სანქციები ეკისრება, ხოლო შემდგომ კრიმინალური სანქციები ინიცირდება მხოლოდ გადაუხდელობის ან განმეორებით დარღვევის შემთხვევაში.

ახალი საგადასახადო კოდექსი 2011 წლიდან ამოქმედდა. ეს ბოლო ათწლეულში მიღებული უკვე მეორე ახალი საგადასახადო კოდექსია, რომელიც 2005 წლიდან ამ სფეროში მოქმედ წესებს შეცვლის. საგადასახადო კანონმდებლობაში უცვლელი დარჩა საერთო - ეროვნული და ადგილობრივი გადასახადების ექვსივე სახე და მათი უმეტესობის განაკვეთები, თუმცა გაფართოვდა დასაბეგრი ობიექტების ბაზა.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ერთიანი საგადასახადო სივრცის ჩამოყალიბებას, თანაბარი შესაძლებლობებითა და პირობებით როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოელი მეწარმეებისათვის.

აღსანიშნავია, რომ ყოველგვარი განსაკუთრებული შეღავათების მინიჭება უცხოელი ინვესტორებისათვის ეჭვქვეშ აყენებს ეროვნული საგადასახადო სისტემის ობიექტურობას და ძირს უთხრის მას. იგი სამამულო მცირე და საშუალო საწარმოებს უქმნის დამატებით სიძნელეებს

ჩამოყალიბება-განვითარებისა და სათანადო კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. ამრიგად, მცირე და საშუალო საწარმოთა მიმართ გონივრული საგადასახადო განაკვეთების შემუშავებასთან ერთად, მიზანშეწონილია, ძალისხმევა წარიმართოს, ძირითადად, იმ წინააღმდეგობების დასაძლევად, რომლებიც დაკავშირებულია გადასახადების ადმინისტრირებასთან.

მიუხედავად იმისა, რომ 2005 წელს დაწყებული საგადასახადო რეფორმის შედეგად 21 გადასახადიდან მხოლოდ 6 დარჩა და თანაც მათი განაკვეთებიც შემცირდა, ბოლო წლებში მაინც იზრდებოდა საგადასახადო ტვირთის სიმძიმე, ანუ მთლიან შიგა პროდუქტთან მიმართებაში გადასახადების შეფარდება. მართალია, თავად მთლიანი შიგა პროდუქტის ზრდის ტენდენციით ხასიათდება, მაგრამ გადასახადებიდან მიღებული შემოსავალი უფრო სწრაფი ტემპით იზრდება. ტვირთი, რომელიც ყოველწლიურად იზრდება, ამცირებს რა ბიზნესში თავისუფალი ფულის არსებობას, უარყოფითად მოქმედებს ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკაზე. გადასახადებიდან ამოღებული თანხის უდიდესი ნაწილი საჯარო სექტორში მიდის და მხოლოდ ძალიან მცირე ნაწილი რჩება კერძო სექტორში. ეს კი სერიოზულად ამცირებს საინვესტიციო შესაძლებლობებს. საქართველოს ტიპის ქვეყნებისათვის ასეთი ტვირთი სასურველია 20%-ზე ქვემოთ იყოს.

სადისერტაციო ნაშრომში სათანადოდაა წარმოდგენილი საშენი მასალების წარმოების მენეჯმენტის სრულყოფის საკითხები ეკონომიკურ-მათემატიკური მოდელირების პრაქტიკული გამოყენებით. დადგენილია საშენ მასალათა წარმოების მოცულობასა და მასზე მოქმედ ფაქტორებს შორის კოლევარულობა. მასზე დაყრდნობით რეგრესიულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ საშენ მასალების წარმოების მოცულობის ზრდისათვის ძირითადი ფაქტორებია ქვეყნის ეკონომიკის საერთო განვითარების დონე, კერძოდ ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს მოცულობა, დარგში დასაქმებულთა საშუალო თვიური ხელფასი, ინვესტიციების მოცულობა. ხოლო

უარყოფითად მოქმედ ფაქტორთაგან ძირითადია ინფლაცია და ლარის არასტაბილურობა.

სადისერტაციო თემაზე ავტორის მიერ გამოქვეყნებულია შემდეგი ნაშრომები:

1. თ. მაწიაშვილი, ალ. ნინუა. საავტომობილო ტრანსპორტის მნიშვნელობა სახელმწიფოსათვის და მისი განვითარების გზები. თსუ პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო შრომების კრებული. თბილისი, 2014. გვ. 510-515.
2. გ. ტყეშელაშვილი, თ. კილაძე, ნ. ნაკაშიძე, ა. ნინუა. საზღვაო პორტების როლი საქართველოს სატრანსპორტო სისტემის განვითარებაში. გამომცემლობა „ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა“. №3(37) თბილისი, 2016, გვ. 54-62.
3. გ. ტყეშელაშვილი, ა. ნინუა. სამშენებლო მასალების წარმოების პრობლემები საქართველოში. ჟურნალი „ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა“, № 2(30) 2017.

Abstract

The Dissertation Thesis - "Study of Construction Materials in Georgia and its Management Development Directions" - includes 155 pages tailored to the GTU requirements, the text contains 31 tables and 18 drawings. The theme is presented by introduction, two – literary reviews and results and their judgment chapters, conclusions and references.

In the introduction briefly are overview the actuality of topic, research aim and objectives, its study and research state, research methods and methodology, obtained as result of study scientific novelties, theoretical and practical significance of the work. In the scientific innovations of study are outlined: researched recourses base of Georgia construction industry; existing management system in producing construction materials companies, efficiency of the application of labor resources, revealed acting on it macro- and microeconomic factors, in particular as constraining factor for the efficiency is presented the tax environment that in Georgia is undifferentiated, disproportionate, weakly is developed market infrastructure, due that are not operate commodity markets and realization of products, solution of supply and logistics issues are based on the individual findings and searches what needs great consumption of an unreasonable financial and labor resources. The fluctuations of national currency - lari and its high amplitude negative impact on the strategic objectives and current tasks of construction materials producers, high are bank lending percentage rates, low is the qualification of construction materials business enterprise employees, especially in the field of management; is acting a weak and unbalanced licensing system for the production and processing of building materials, weak is of state supervision mechanism on the effectiveness of building resources application; is developed in management of construction materials economical and mathematical, in particular, application of regressive analysis based on correlative links.

In the first chapter of the thesis - literary review are analyzed the monographs of Georgian and foreign scientists and dissertation works that are related to topical issues of management effectiveness in the construction materials production. It is mentioned that production of construction materials is important for all states, since the capacity of the manufacturing facilities; buildings are subjected to renovation and extension. In addition, the mentioned field represents a sector of economics that can contribute the significant share to the solution of employment problem. Accordingly, many scientists are considering organizing and managing the construction materials industry. The analysis of published monographs and dissertation theses show that most of the problems in the building materials production are considered by foreign scientists, while in Georgia, exist only a few studies after the transition on the market relationship.

Scientific research is mainly reflected in the subsequent – results and their judgment section that presented in six paragraphs.

Study of the state of construction materials in Georgia has shown that construction in Georgia was historically prioritized, on that indicates numerous historical monasteries, lavish and fortress remains. Construction has a priority today. In cities, despite the weakness of the economy and hard social background, there is a lot of construction. This also leads to the development in construction materials, but due some reasons development of the construction industry is not carried out and a large share of construction materials is imported.

The territory of Georgia is rich with minerals necessary for organizing of the construction materials production. Their search and systematization showed us that the mineral resources fund of Georgia comprises 950 deposits and semi-precious and item stones. The 62.8% of resource fund represents of large (national and international) deposits, 30.9% - the local importance deposits, 6.2% - revealing. Despite it, building materials industry in Georgia is developing with a rather slow rate, that's why most share of the internal market have the imported products, while it is quite possible to change the existing reality and demand on construction and facing materials not only to largely satisfy, but also to increase export potential

With the increase of the production capacity of construction materials it is possible to significantly solve the problem of unemployment. In this sector, it is necessary to introduce modern methods of human resource management, enhance of labor efficiency. The main competitive advantage of arbitrary enterprise represents in the professional staff. Working with the staff includes the following elements: effective staff policy, personnel selection, staff assessment, staff placement, staff adaptation, training of staff. Analysis of theoretical issues demonstrated that the principle of staff selection is based on administrative methods and multilateral development of personality in the context of the human relationship theory. In order to increase motivation for managers personnel, one of the main issues for improvement of the final technical-economic parameters of the enterprise is to improve personnel assessment and wage system. For specialists, would be established such criteria as: education, manufacturing experience, intellectual skills. The characteristics of the above mentioned are: competence in creative issues, related to positions; ability to foresee the prospect of development; allocate the most important and actual situations; ability to manage the collective; the possibility of practical application of professional knowledge and so on. Improper competitiveness of the Georgian construction materials production on the world market and within the country indicates that the staff management is also problematic, as it determines not only quantitative but quality parameters of output products. Although salary remuneration in Georgia is low that should be logically accomplice by the reduction of the cost of production, the growth rate of entrepreneurial business is very low. Development is limited to such sectors as mining and processing of agricultural products. However, crucial is the processing of high-tech production.

In the dissertation work is considered the possibilities of increase of production capacity in some subdivisions of industry. In this regard, attention was paid to the production of cement, which is represented by Kaspi and Rustavi cement plants. The problem of supply of gypsum is a relatively complex problem for them. The well-known deposits of Tskaltbila in the Akhaltsikhe district are exploited in Georgia. The gypsum stone found on this deposit has low content in the gypsium, is polluted with a high share of gypsum stone. For the purpose of their mining, it is

necessary to perform daylighting, repair the road and other works that are related to certain expanses. At present the production is supplied from the gypsum stone deposit in Ambrolauri region. The deposit is not investigated, the search is not complete, the extracted quantity is small and the cement production level does not provide it with gypsum stone. The deposit requires a full investigation, mechanized exploration and solution of transportation issue. Gypsum stone some surface reveals are in Zugdidi district that also requires the study and in case of positive decision requires the building of a career g, extraction and organizing of transportation. Thus, the issue of providing active mineral supplements and gypsum for the processing of raw cassette production in Kaspi would to be decided.

Studies have shown that a major hindrance for building materials represents a tax environment. Despite tax reforms starting from 2005 only 6 out of 21 taxes are remained and their rates have declined, in the recent years the tax burden is increased, or the tax share on the whole product. True, the product itself is characterized by the growth of the product, but the income from taxes is growing at a faster rate. The burden, which is growing annually, reduces the existence of free money in the business, negatively affects on the economy of our country. Most of the amount of tax withdrawn goes to the public sector and only a very small part remains in the private sector. This significantly reduces investment opportunities. Is desirable that burden should be below 20% for Georgia type countries;

Regressive analysis has demonstrated that the main factors for growth of production of building materials are the level of general development of the country's economy, in particular the GDP per capita, the average monthly salary of the employed, the volume of investments. As the negative factors are the inflation and the instability of the lari.

The results of the dissertation study are outlined in the conclusion